

Hành trình tìm đường cứu nước của Chủ tịch Hồ Chí Minh

- Động cơ trong sáng, giá trị sâu sắc

NGUYỄN QUANG BÌNH*

Cách đây 110 năm, ngày 05/06/1911, từ bến cảng Nhà Rồng, người thanh niên yêu nước Nguyễn Tất Thành đã từ giã quê hương, mang theo một khát vọng cháy bỏng đi tìm đường cứu nước để đem lại tự do cho đồng bào, độc lập cho Tổ quốc. Hành trình tìm đường cứu nước của Chủ tịch Hồ Chí Minh được thúc đẩy bởi những động cơ hết sức trong sáng, một tấm lòng yêu nước, thương dân vĩ đại. Sự kiện Bác Hồ ra đi tìm đường cứu nước có ý nghĩa lý luận và thực tiễn to lớn, còn nguyên giá trị và mang tính thời sự sâu sắc trong thời đại hiện nay.

ĐỘNG CƠ TRONG SÁNG

Sự kiện Bác Hồ ra đi tìm đường cứu nước là mở đầu cho một cuộc hành trình vĩ đại, vô cùng gian lao, quả cảm và sáng tạo trong suốt 30 năm đi tìm chân lý, tìm con đường giải phóng cho dân tộc Việt Nam của Nguyễn Tất Thành - Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh. Đây là sự kiện có ý nghĩa đặc biệt quan trọng trong lịch sử đấu tranh vì sự sinh tồn và phát triển của dân tộc. Động cơ thúc đẩy Nguyễn Tất Thành rời Tổ quốc để tìm ra chân lý độc lập, tự do thật sự cho dân tộc là vấn đề rất hệ trọng. Đây là nền tảng để khẳng định sự vĩ đại của một tấm lòng yêu nước, thương dân, là cơ sở đấu tranh phản bác những luận điệu xuyên tạc, sai trái về mục đích của cuộc ra đi lịch sử của Người. Với cách nhìn khách quan, khoa học, có thể khẳng định, sự kiện Nguyễn Tất Thành ra đi tìm đường cứu nước là kết quả tất yếu của hệ thống động cơ trong sáng thể hiện qua những khía cạnh sau:

Một là, ra đi tìm đường cứu nước vì lòng yêu nước, thương dân sâu sắc

Lòng yêu nước, thương dân của Nguyễn Tất Thành đã hình thành và không ngừng được bồi đắp trước hết từ một gia đình nhà nho yêu nước tiến bộ, được giáo dục bởi những người thân yêu có lòng yêu nước, yêu dân cao cả. Người được nuôi dưỡng, lớn lên ở một mảnh đất anh hùng, địa linh nhân kiệt

và giàu truyền thống cách mạng, được thừa hưởng những giá trị văn hóa tinh túy nhất của gia đình, quê hương, đất nước. Đồng thời, Người sớm tiếp thu những tư tưởng lớn của phương Đông, hấp thụ vốn văn hóa truyền thống của dân tộc, bước đầu tiếp xúc với văn hoá phương Tây, từng bước hình thành những phẩm chất cao quý, tạo nên một nhân cách mới - nhân cách Hồ Chí Minh. Vốn có tư chất thông minh, khả năng tư duy độc lập, tính ham hiểu biết và nhạy bén với cái mới, chứng kiến cảnh khổ cực của người dân mất nước, tinh thần đấu tranh bất khuất của cha anh, Người càng yêu nước, thương dân sâu sắc và hun đúc những hoài bão, khát vọng lớn lao. Lòng yêu nước, thương dân ở Nguyễn Tất Thành không chỉ dừng lại trong quan niệm truyền thống “trung quân”, “ái quốc”, “tương thân tương ái”, “thương nòi”..., mà đã được hình thành trên một cơ sở xã hội rất mới - nền “tân học”, sự thấu hiểu con người, mà chủ yếu là người lao động cần lao bị áp bức, bóc lột trong cảnh nước mất, nhà tan. Tất cả những yếu tố ấy đã hòa quyện với nhau tạo nên tình yêu nước, thương dân sâu sắc. Với Người, dân tộc, Tổ quốc đã trở thành máu thịt, là động lực chủ yếu thúc đẩy Người quyết tâm tìm con đường cứu nước, giải phóng dân tộc, mở ra tương lai tươi sáng cho đất nước.

Hai là, ra đi tìm đường cứu nước vì quyết tâm tìm ra con đường giải phóng dân tộc khỏi ách thống trị của thực dân, phong kiến

Thực tiễn xã hội nước ta cuối thế kỷ XIX, đầu thế kỷ XX đã tác động trực tiếp đến tư tưởng cứu nước và chí hướng cách mạng của Nguyễn Tất Thành. Sau khi đặt ách đô hộ lên đất nước ta, thực dân Pháp câu kết với triều đình nhà Nguyễn bóc lột nhân dân ta đến tận xương tủy, người dân chịu cảnh “một cổ hai tròng”. Điều đó, tất yếu dẫn đến những cuộc đấu tranh đòi độc

* ThS., Phó Chủ nhiệm bộ môn Nguyên lý Chủ nghĩa Xã hội khoa học, Khoa Chủ nghĩa Xã hội khoa học, Trường Sĩ quan Chính trị, Bộ Quốc phòng

lập dân tộc bùng nổ khắp nơi, với nhiều phương pháp và xu hướng khác nhau, như: bạo động hướng ngoại với phong trào Đông Du; cải cách với phong trào Đông Kinh Nghĩa Thục, cuộc vận động Duy Tân; bạo động hướng nội với cuộc khởi nghĩa Yên Thế..., nhưng đều bị đàn áp và chìm trong bể máu. Cách mạng Việt Nam rơi vào tình trạng khủng hoảng về đường lối cứu nước. Với một nhân quan chính trị độc lập, nhạy cảm với thời cuộc, Nguyễn Tất Thành đã vượt qua tầm nhìn hạn chế của các sĩ phu yêu nước cùng thời, quyết tâm ra đi tìm một phương hướng cứu nước mới. Với lập trường yêu nước đúng đắn, Người vạch ra chân lý: “Muốn cứu nước và giải phóng dân tộc, không có con đường nào khác con đường cách mạng vô sản”; và “Chỉ có chủ nghĩa xã hội, chủ nghĩa cộng sản mới giải phóng được các dân tộc bị áp bức...”.

Ba là, ra đi tìm đường cứu nước vì mong muốn tìm và xác định chính xác lực lượng đảm nhiệm sứ mệnh lãnh đạo cách mạng

Cuối thế kỷ XIX đầu thế kỷ XX, cách mạng Việt Nam rơi vào cuộc khủng hoảng sâu sắc, toàn diện không chỉ về đường lối cách mạng, mà còn cả về giai cấp lãnh đạo cách mạng. Chính trong thời điểm ấy, ở Việt Nam xuất hiện một giai cấp hoàn toàn mới - giai cấp công nhân. Đây là giai cấp ra đời do chính sách khai thác thuộc địa của thực dân Pháp, vừa mang những đặc điểm chung của giai cấp công nhân thế giới, vừa có những nét riêng. Nguyễn Tất Thành khẳng định, chỉ có giai cấp công nhân là giai cấp duy nhất có sứ mệnh lãnh đạo cách mạng Việt Nam đi đến thắng lợi: “Giai cấp mà không có Đảng lãnh đạo thì không làm cách mạng được. Đảng mà không có giai cấp công nhân cũng không làm được gì”. Từ thực tiễn cách mạng Việt Nam, trên cơ sở vận dụng, phát triển đúng đắn, sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lênin, Người nhấn mạnh: “Đặc tính cách mạng của giai cấp công nhân là: Kiên quyết, triệt để, tập thể, có tổ chức, có kỷ luật. Lại vì là giai cấp tiên tiến nhất trong sức sản xuất, gánh trách nhiệm đánh đổ chế độ tư bản và đế quốc, để xây dựng một xã hội mới, giai cấp công nhân có thể thấm nhuần một tư tưởng cách mạng nhất, tức là chủ nghĩa Mác - Lênin. Đồng thời, tinh thần đấu tranh của họ ảnh hưởng và giáo dục các tầng lớp khác. Vì vậy, về mặt chính trị, tư tưởng, tổ chức và hành động, giai cấp công nhân đều giữ vai trò lãnh đạo.”.

Bốn là, ra đi tìm đường cứu nước vì khát vọng, hoài bão, niềm tin tất thắng vào sức mạnh dân tộc

Sinh ra và lớn lên trong cảnh nước mất, nhà tan, chứng kiến bao nỗi đắng cay, khổ cực của nhân dân và nhiều cuộc khởi nghĩa, phong trào đấu tranh yêu nước chống thực dân Pháp lần lượt thất bại, cách mạng Việt Nam rơi vào bế tắc, Người xác định rõ mục đích cao cả là quyết tâm tìm một con đường mới để cứu nước, giải phóng dân tộc khỏi ách áp bức, bóc lột. Đây hoàn toàn không phải là “cuộc phiêu lưu mạo hiểm”, mà đó là sự hội tụ đầy đủ ý chí, nghị lực phi thường, khát vọng to lớn và niềm tin tất thắng về sức mạnh yêu nước, đoàn kết, kiên cường, đấu tranh bất khuất của dân tộc Việt Nam. Đó còn là quyết định xuất phát từ lòng tự hào, tự tôn dân

tộc, của chủ nghĩa anh hùng cách mạng đã thấm đẫm trong tư tưởng, đạo đức và phong cách Hồ Chí Minh. Người luôn khẳng định: “Độc lập cho Tổ quốc tôi, tự do cho dân tộc tôi và hạnh phúc cho đồng bào tôi, đó là tất cả những gì tôi muốn, đó là tất cả những gì tôi hiểu”. Tiếp thu và vận dụng sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lênin, Người đã dẫn xây dựng được một hệ thống lý luận về cách mạng giải phóng dân tộc phù hợp với thực tiễn Việt Nam, xác định đúng mục tiêu, con đường, lực lượng tham gia, lực lượng lãnh đạo, cũng như phương pháp cách mạng và tích cực chuẩn bị mọi mặt cho sự ra đời của một chính đảng cách mạng ở Việt Nam.

GIÁ TRỊ SÂU SẮC

Chủ tịch Hồ Chí Minh - Anh hùng giải phóng dân tộc, danh nhân văn hóa thế giới, bằng trí tuệ mẫn tiệp, siêu phàm, tầm nhìn rộng mở, Người đã đến với chủ nghĩa Mác - Lênin, trở thành người cộng sản, người chiến sĩ quốc tế xuất sắc, tìm thấy con đường cứu nước duy nhất đúng đắn cho dân tộc Việt Nam. Với tầm nhìn thời đại, Người đã làm sáng rõ con đường cách mạng Việt Nam, soi đường, chỉ lối cho Đảng và dân tộc ta đi từ thắng lợi này đến thắng lợi khác. Cuộc đời và sự nghiệp cách mạng của Người là bản anh hùng ca về chủ nghĩa yêu nước, tinh thần tận tụy, hy sinh vì độc lập, tự do của Tổ quốc, hạnh phúc của nhân dân, vì hòa bình, phát triển và tiến bộ của nhân loại. 110 năm đã trôi qua kể từ ngày Bác Hồ ra đi tìm đường cứu nước, nhưng ý nghĩa to lớn của sự kiện ấy vẫn còn nguyên giá trị và mang tính thời sự sâu sắc thể hiện qua những khía cạnh như sau:

Thứ nhất, đối với tiến trình phát triển của lịch sử dân tộc, sự kiện Nguyễn Tất Thành ra đi tìm đường cứu nước là một dấu son mở đầu trang sử mới trong lịch sử dân tộc Việt Nam. Từ chủ nghĩa yêu nước, Người đến với chủ nghĩa Mác - Lênin, lựa chọn con đường cách mạng Việt Nam: độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội, con đường cách mạng đúng đắn, phù hợp với điều kiện thực tiễn của lịch sử nước ta, đưa cách mạng đi đến thành công. Vận dụng sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lênin vào thực tiễn cách mạng Việt Nam, Người đã kiến tạo nên một kho báu tư tưởng vô giá trên mọi phương diện của sự nghiệp cách mạng: về mối quan hệ giữa dân tộc và giai cấp,

Đ/c Nguyễn Ái Quốc tại Đại hội lần thứ XVIII của Đảng Xã hội Pháp ở Tua, tháng 12/1920

giữa cách mạng vô sản và cách mạng thuộc địa, giữa cách mạng Việt Nam với cách mạng thế giới; quy luật ra đời và vai trò lãnh đạo của đảng cộng sản, xây dựng một chính đảng mác xít ở một nước thuộc địa và phong kiến; tập hợp, xây dựng lực lượng cách mạng giải phóng dân tộc ở Việt Nam, xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân tộc, kết hợp sức mạnh dân tộc với sức mạnh thời đại; xây dựng chủ nghĩa xã hội trong điều kiện một nước nông nghiệp có điểm xuất phát thấp, không kinh qua giai đoạn phát triển tư bản chủ nghĩa; xây dựng, chỉnh đốn Đảng trong sạch, vững mạnh; xây dựng Nhà nước của dân, do dân, vì dân gắn liền với nền dân chủ xã hội chủ nghĩa... Đến với chủ nghĩa Mác - Lênin, với học thuyết chủ nghĩa xã hội khoa học, Nguyễn Ái Quốc đã đặt nền móng cho lý luận cách mạng Việt Nam trong thời đại mới; chấm dứt khủng hoảng đường lối cứu nước triền miên từ giữa thế kỷ XIX đến đầu thế kỷ XX; tìm thấy đường lối phát triển đúng đắn cho dân tộc, phù hợp với trào lưu tiến hoá chung của nhân loại và xu thế của thời đại.

Thứ hai, đối với Đảng Cộng sản Việt Nam, là người sáng lập và rèn luyện Đảng ta, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn dành sự quan tâm đặc biệt đến công tác xây dựng Đảng, để Đảng ta thực sự trong sạch, vững mạnh, thật sự là một Đảng

cách mạng chân chính, “là đạo đức, là văn minh”. Nhìn lại chặng đường hơn 91 năm xây dựng và trưởng thành, Đảng ta luôn kiên định mục tiêu, lý tưởng và con đường mà Hồ Chí Minh đã lựa chọn, lãnh đạo nhân dân ta đạt được những thành tựu to lớn, có ý nghĩa lịch sử. Đất nước ta chưa bao giờ có được cơ đồ, tiềm lực, vị thế và uy tín quốc tế như ngày nay. Tư tưởng Hồ Chí Minh về cách mạng Việt Nam, mà sợi chỉ đỏ xuyên suốt là độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội, trở thành tư tưởng chỉ đạo trong đường lối của Đảng, là nhân tố quyết định mọi thắng lợi của cách mạng Việt Nam. Mặc dù bối cảnh tình hình trong nước và quốc tế hiện nay có nhiều biến đổi, song Đảng ta vẫn kiên định mục tiêu, con đường mà Chủ tịch Hồ Chí Minh đã lựa chọn. Đó là con đường đúng đắn, phù hợp với quy luật phát triển của thời đại; tư tưởng chỉ đạo xuyên suốt của toàn Đảng, toàn dân và toàn quân ta là phải kiên định và vận dụng, phát triển sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh; kiên định mục tiêu độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội; kiên định đường lối đổi mới của Đảng; kiên định các nguyên tắc xây dựng Đảng; bảo đảm cao nhất lợi ích quốc gia - dân tộc trên cơ sở các nguyên tắc cơ bản của luật pháp quốc tế, bình đẳng, hợp tác, cùng có lợi, để xây dựng và bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa. Đây là vấn đề mang tính nguyên tắc, có ý nghĩa sống còn đối với chế độ ta, là nền tảng vững chắc của Đảng ta, không cho phép ai được ngả nghiêng, dao động.

Thứ ba, đối với các thế hệ người Việt Nam, đặc biệt là thế hệ thanh niên, sự kiện Nguyễn Tất Thành ra đi tìm đường cứu nước mãi mãi là tấm gương sáng ngời tinh thần yêu nước, sẵn sàng xả thân, hy sinh vì đất nước, là đỉnh cao của chủ nghĩa anh hùng cách mạng

cho các thế hệ người Việt Nam học tập, noi theo. Đặc biệt, theo Người, tương lai của đất nước, của dân tộc nằm ngay trong tay các thế hệ thanh niên. Người khẳng định, thanh niên là lực lượng cách mạng hùng hậu, bộ phận quan trọng của dân tộc, là lớp người kế tục sự nghiệp cách mạng của cha anh. Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là một việc rất quan trọng và rất cần thiết. Đó còn là bài học về nghĩa vụ, trách nhiệm của tuổi trẻ đối với quê hương, đất nước, tinh thần học tập sáng tạo, độc lập tự chủ, tận trung với nước, tận hiếu với dân mà Bác Hồ là tấm gương tiêu biểu. Bác căn dặn: Đoàn viên và thanh niên ta nói chung là tốt, mọi việc đều hăng hái xung phong, không ngại khó khăn, có chí tiến thủ. Đảng cần phải chăm lo giáo dục đạo đức cách mạng cho họ, đào tạo họ thành những người thừa kế xây dựng chủ nghĩa xã hội vừa “hồng”, vừa “chuyên”. Hồ Chí Minh coi thanh niên là người chủ tương lai của nước nhà, tin tưởng ở thanh niên, tin vào bản chất và sức mạnh của họ, vào ưu thế vượt trội của họ với tư cách là lực lượng trẻ trung và nhiệt huyết của dân tộc. Nhưng Người cũng chỉ rõ: “Thanh niên muốn làm người chủ tương lai cho xứng đáng, thì ngay hiện tại phải rèn luyện tinh thần và lực lượng của mình, phải ra làm việc để chuẩn bị cái tương lai đó.”

Thứ tư, đối với phong trào cách mạng thế giới, việc tiếp thu, vận dụng và phát triển học thuyết Mác - Lênin về cách mạng giải phóng dân tộc ở một nước thuộc địa, Hồ Chí Minh đã đưa ra những luận điểm hết sức sáng tạo về các vấn đề, như: lực lượng cách mạng, nông dân, mối quan hệ giữa cách mạng vô sản ở chính quốc với cách mạng giải phóng dân tộc ở thuộc địa, xây dựng một chính đảng vô sản kiểu mới... Người đã làm giàu thêm kho tàng lý luận của chủ nghĩa Mác - Lênin. Thắng lợi của sự nghiệp đấu tranh giải phóng dân tộc ở Việt Nam tiếp tục là nguồn cổ vũ lớn lao đối với phong trào giải phóng dân tộc trên thế giới. Theo gương Việt Nam, hàng loạt nước thuộc địa ở châu Á, châu Phi, Mỹ Latinh đã đứng lên lật đổ ách thống trị của thực dân, giành độc lập dân tộc. Chủ tịch Hồ Chí Minh - Người hội tụ, kết tinh trí tuệ và tư tưởng, tình

cảm và đạo đức, nhân cách và lối sống của con người và dân tộc Việt Nam, tiêu biểu cho cốt cách và bản lĩnh, lương tâm và khí phách của thời đại: Từ Nguyễn Ái Quốc đã tỏa ra một thứ văn hóa, không phải văn hóa Âu Châu, mà có lẽ là một nền văn hóa của tương lai, đó là nền văn hóa độc lập, tự do, hạnh phúc cho dân tộc Việt Nam và nhân loại. Với trí tuệ sáng suốt, tư duy chính trị nhạy bén, Người đã sớm nhận thức được đặc điểm và xu thế phát triển của thời đại để từ đó gắn kết cách mạng Việt Nam với cách mạng thế giới, kết hợp sức mạnh dân tộc với sức mạnh thời đại, nhân tố quan trọng tạo nên sức mạnh tổng hợp của cách mạng nước ta. Tư tưởng Hồ Chí Minh và sự nghiệp cách mạng vô cùng phong phú, vĩ đại của Người không những là tài sản vô giá của dân tộc Việt Nam, mà còn đóng góp quý báu vào sự nghiệp cách mạng của các dân tộc bị áp bức trên thế giới, vào sự phát triển những tinh hoa tư tưởng và văn hoá nhân loại...

Kỷ niệm 110 năm ngày Bác Hồ ra đi tìm đường cứu nước là dịp để chúng ta đánh giá, nhìn nhận sâu sắc hơn về tầm vóc và ý nghĩa to lớn của một sự kiện lịch sử trọng đại đối với sự nghiệp cách mạng của dân tộc Việt Nam và phong trào cách mạng thế giới. Đây cũng là dịp nhắc nhở chúng ta hành động thiết thực góp phần tuyên truyền, động viên toàn Đảng, toàn dân và toàn quân quyết tâm thực hiện thắng lợi mục tiêu Đại hội XIII của Đảng đã đề ra, tiếp tục đi theo con đường cách mạng vẻ vang mà Đảng, Bác Hồ và nhân dân ta đã lựa chọn, để đất nước ta ngày càng đàng hoàng hơn, to đẹp hơn như Bác Hồ hằng mong muốn. □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ban Chấp hành Trung ương Đảng Lao động Việt Nam (1969). *Điều văn của Ban Chấp hành Trung ương Đảng Lao động Việt Nam*, do đồng chí Lê Duẩn, Bí thư thứ nhất Ban Chấp hành Trung ương Đảng đọc tại Lễ truy điệu trọng thể Hồ Chủ tịch, ngày 09/09/1969
2. Đảng Cộng sản Việt Nam (2021). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập I, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, 25, 33
3. Nhà xuất bản Chính trị quốc gia (2016). *Hồ Chí Minh, Biên niên tiểu sử*, tập 1, 112
4. Nhà xuất bản Chính trị quốc gia (2011). *Hồ Chí Minh toàn tập*, tập 1, 462
5. Nhà xuất bản Chính trị quốc gia (2011). *Hồ Chí Minh toàn tập*, tập 2, 603
6. Nhà xuất bản Chính trị quốc gia (2011). *Hồ Chí Minh toàn tập*, tập 7, 477
7. Nhà xuất bản Chính trị quốc gia (2011). *Hồ Chí Minh toàn tập*, tập 8, 256
8. Nhà xuất bản Chính trị quốc gia (2011). *Hồ Chí Minh toàn tập*, tập 12, 403, 498, 510, 563
9. Nhà xuất bản Chính trị quốc gia (2011). *Hồ Chí Minh toàn tập*, tập 15, 131
10. Trần Dân Tiên (2020). *Những mẩu chuyện về đời hoạt động của Hồ Chủ tịch*, Nxb Chính trị quốc gia, 4